

En brukket fot har vært et stort problem hvis du bor i en vanlig bolig eller skal inn i på et offentlig sted. Men ikke nå lenger.

Nye tider

Arkitektur fo

SKI/DRØBAK (VG)
Neste år kan en ny lov sikre at nybygg blir tilgjengelige for alle. Noen tar fremtiden på forskudd.

Her er det ingen høydeforskjeller eller trapper. Man skal komme seg inn med barnevogner og rullestol uten å være avhengig av hjelp, sier Lars Mathisen, prosjekt-sjef i Skanska til VG7.

Han bretter ut tegningene som viser hvordan Skanskas nyeste boligprosjekt, Finstad hageby ved Ski i Akershus, skal se ut når de første beboerne flytter inn til høsten. Prosjektet består av 400 boliger og får pengestøtte av Husbanken, Ski kommune, Nordisk ministerråd og Miljøverndepartementet. Spaden ble satt i jorden i november.

I Finstad hageby er veiene fargekodet så det blir lett å finne veien hjem fra lekeplassen. De er godt opplyst, så svaksynte skal

kunne se godt og folk føle seg trygge. Husene er laget slik at man kan bo her selv om man brekker et ben. Materialene provoserer ikke allergikere. Og så klart skal selv stressede forretningsfolk med trillekoffert oppleve færrest mulig hindringer. Dette krever nemlig den nye plan- og bygningsloven som antas å tre i kraft i 2010.

Den nye loven er en av flere nye lover som skal sikre alle, uansett førighet, adgang til virk-

somhet rettet mot allmennheten. Og nye boliger skal gi alle en enklere hverdag. Universell formgivning kalles denne linjen, og det betyr ganske enkelt at produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes slik at alle mennesker, uansett førighet, skal kunne bruke dem uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.

Hos Norsk Designråd kalles dette for Design for alle.
– Dette dreier seg ikke om

FOR SMÅ OG STORE:

Den store husken
gjør det mulig for
også små barn å
huske i det nye
boligprosjektet
Finstad Hageby.

Illustrasjon: WWW.
CADESIGNFORM.DK

rale

enkelte grupper, men å utvikle produkter og tjenester som omfatter alle, sier Onny Eikhaug, programansvarlig for Design for alle.

– Det handler om oss selv i forskjellige stadier i livet enten vi er gravide, dårlige til bens eller har trillekoffert. Design for alle er rett og slett god, brukervennlig design.

Eikhaug trekker frem eksempler på produkter som opprinnelig var tiltenkt funksjonshemmede og som nå finnes i alle hjem:

– Den trådløse telefonen og det

vegghengte toalettet var tiltenkt bevegelsehemmede. Men i dag er dette noe alle synes er praktisk. Det samme gjelder ettgrepsarmaturet. I dag har vi alle det på kjøkenet fordi det er fint og praktisk.

Hos Norsk Designråd mener man den inkluderende tenkningen er helt nødvendig:

– Japan opplever at befolkningen eldes og trenger tilrettelagte løsninger i boligen og i det offentlige rom. Der er det markedet og ikke

FARGEKODE: Veien mellom de 400 boligene i Finstad hageby i Ski har signal- og kontrastfarger. Lett for små barn å huske veien og lett for svaksynte å se den. Illustrasjon: WWW.CADESIGNFORM.DK

– Aldri har noen klaget på at et sted

FLYTTBART: Tone Lise Bergeng (21) er svært stolt av leiligheten sin i Follo boligbyggelsags bofelleskap i Drøbak. Skulle Bergeng bli ufør vil det ikke være nødv

loverket som krever at man tenker inkluderende og brukerfokusert innovasjon, sier Eikhaug.

Her hjemme vil 20 prosent av befolkningen bestå av seniorer når vi går inn i 2050, viser Statistisk sentralbyrås fremskrivninger.

Også private utbyggere tenker nå universelt. Bambus arkitekter i Oslo har flere prosjekter bak seg hvor det er tenkt førighet, syn og alder. I Drøbak har kontoret tegnet et bofelleskap for funksjonshemmede mennesker. Bygget er reist av Follo Boligbyggelag, som i en årrekke har tenkt tilgjengelighet for alle.

Sivilarkitekt i Bambus arkitekter, Gunn Schmitthenner, viser rundt.

– Det skal være enkelt å orientere seg, og etasjene er fargekodet. Dermed kan svaksynte straks se om man har kommet i riktig etasje, forklarer hun.

– Belysning er også viktig for alle. Er lyset montert feil, kan svaksynte bli blendet. Men det er også ubehagelig for folk med godt syn. Overflatene skal være rolige for ikke å gjøre autister urolige.

Tone Lise Bergeng (21) er strålende fornøyd med sine nye leilighet.

– Se så stort bad jeg har, sier ungjenta og viser rundt.

Leiligheten er bygget slik at den med et par håndgrep kan gjøres om til en bolig for en som trenger mer hjelp enn Bergeng. Kjøkkenøya er for eksempel flyttbar, slik at man kan få plass til en rullestol.

Men arkitektene har også tenkt lyd og ro: trappeoppgang og leiligheter har såkalt akustisk himling som svelger gjengklang og gjør det lett å høre og å orientere seg etter hørsel. Overflatene er rolige og skaper ikke uro hos autister. Leilighetene er utformet slik at man kan sette opp lettvegger og flytte kjøkkenøya etter behov og

lyst. Ute skal heller ingen ekskluderes:

– Når man setter opp en benk, er det gjort plass for en rullestol ved siden av. Veiene inn til våre prosjekter har brostein ytterst, slik at en hvit stokk med én gang skal kunne føle hvor veien begynner. Skilt er utformet i store bokstaver og er godt opplyst slik at også gjester kan finne veien. Disse detaljene gjør det også lettere for oss alle. For eksempel har vi ikke brede dører bare for at rullestolbrukere skal komme inn, men fordi vi skal kunne komme inn med en sofa eller en trillebår, sier Schmitthenner.

RIKTIG HØYDE: Er du fem år og skal hente bursdagskortet ditt bør postkassa ha riktig høyde. Det samme gjelder for dem i rullestol.

HJERTEROM: Gunn Schmitthenner, sivilarkitekt i Bambus arkitekter tenker inkludering i sine byggeprosjekter.

RØD ETASJE: Follo boligbyggelag bygger i dag kun etter inkluderingsprinsippet: I deres boligfelleskap i Drøbak skal det være enkelt å finne frem og etasjene er merket etter farger. Umulig å ikke finne frem.

TYDELIG: Betongstolpene i garasjanlegget er tydelig merket med knallgul farge. Praktisk for svaksynte.

NESTEN BLINDESKRIFT: Skilt i store uthevede bokstaver gjør livet enklere for alle med dårlig syn.

endig å tilrettelegge boligen.

FAKTA Loven og arkitekturen

NYE LOVER: I januar trådte den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven i kraft. Den skal sikre at flest mulig får tilgang til virksomheter, tjenester, undervisning og arbeidsliv. Likestillings- og diskrimineringsombudet forvalter loven. Diskriminert? Klag og krev erstatning!

Ny plan- og bygningslov som stiller krav til universell utforming er på vei. Treer trolig i kraft tidligst i 2010.

INTERNASJONALT: 189 FN-land har ulike former for lovgivning som beskytter mot diskriminering. Til grunn for mange av disse lovene ligger USAs «Americans with Disabilities Act» fra 1990. Denne føderale loven beskytter mennesker med funksjonshemninger mot diskriminering i arbeidslivet, men skal også sikre alle lik adgang til offentlige tjenester, kollektivtransport og til privat virksomhet for allmennheten.

UTFORDRING: Å tilrettelegge bygninger og offentlige rom slik at disse blir brukbare og tilgjengelige for flest mulig mennesker. Utformingen skal minimalisere skader og utilsiktede handlinger. Man skal intuitivt forstå hvordan man skal kunne bevege seg der.

HORISONT: Frem mot 2020 skal eksisterende løsninger utbedres. Dagens entreprenører må nå tenke universelt i nye prosjekter.

FREMTIDSAKTOR: I løpet av de neste 50 årene vil befolkningen i den vestlige verden bli stadig eldre. Dette vil kreve spesiell tilrettelegging. Utbyggere må prioritere produktutvikling for denne gruppen.

AKTØRER: Regjering, storting, departementer og etater arbeider med å implementere de nye lovene på sine felt. Både store og små utbyggere kan søke grunnlån i Husbanken som prioriterer prosjekter som tenker livsløp, tilgjengelighet og miljø.

Kilder: NOU 2005:8, Norges Handikapforbund, Norsk Designråd, Norges Blindeforbund, Bambus arkitekter, SSB

NETT:

www.universell-utforming.miljo.no
www.be.no/universell/om/ordliste
www.husbanken.no
www.norskdesign.nowwww.byggforalle.nowwww.ldo.no

I bedene står roser og bærbusser og pynter opp – uten å utløse allergiske reaksjoner. Mange av de samme finstemte detaljene vil man få i Finstad hageby.

Hverken utbyggere eller arkitekter mener det blir mer kostbart å kjøpe seg en slik bolig.

– Nei, merkostnadene ved å bygge slik er marginale. Det eneste som har gitt høyere kostnader i dette prosjektet, har vært å fjerne masse slik at boligområdet blir flattere, sier Lars Mathisen.

Heller ikke for private skal det koste mer, mener Gunn Schmitthenner. Hun påpeker at det blir

dyrere å bygge om en bolig etter at behovet oppstår.

Norges Handikapforbund har jobbet for bedre tilgjengelighet i mer enn et tiår og er glade for at det nå kommer nye lover som sikrer alle en enklere hverdag. Deres regnestykker viser at det er billigere å bygge universelt. Ett eksempel er Mailand videregående skole i Akershus.

Der kostet løsningene som gjorde skolen åpen og tilgjengelig, cirka 7–8 millioner ekstra, akkurat det samme som det kostet å sette inn en heis på en videregående skole i Asker som ikke hadde det fra før.

Husbanken er statens økonomiske verktøy i boligpolitikken.

– Husbankens grunnlån med lav rente tilbys utbyggere som tenker universell utforming og miljø, sier Are Sauren, kommunikasjonsrådgiver i Husbanken til VG7. – Samfunnsøkonomi er vårt hovedanliggende, og det er billigere for samfunnet at folk kan bo i sin egen bolig lengst mulig.

Handikapforbundet mener at 50 prosent av kostnaden ved installering av heis er innspart ved at en eldre person kan bo hjemme i stedet for på institusjon.

Å tenke mangfold i stedet for

kun å tenke på de unge og spreke når man utvikler produkter og tjenester, gir også konkurransefortrinn:

– Når du lager et produkt eller bygger et hus som alle kan benytte, får du flere kunder, sier Onny Eikhaug.

– Aldri har noen klaget på at et sted har vært for tilgjengelig eller at noe har vært for lett å bruke.

**Tekst: INGA RAGNHILD HOLST
Foto: KARIN BEATE NØSTERUD
Illustrasjoner: WWW.CADESIGN.DK, BAMBUS ARKITEKTER**

epost: Vg7@vg.no